

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING

RESULTATET AF IDUNS KONSTNÄRLIGA PRISTÄFLING

VI KUNNA med en viss rätt säga att vi hela detta år arbetat i stockholmskans tecken eller alltsedan Idun i ett af årgångens första nummer inbjöd de svenska konstnärerna att täfla om en framställning i bild af den moderna kvinnan i det moderna Stockholm. Ej en vecka har gått utan att våra tankar och bekymmer kretsat kring denna nyansrika företeelse, och ehuru vi voro tämligen säkra på hennes inspirerande förmåga, låg det dock inom möjlighetens gräns att tänka, det konstnärerna skulle tveka att begagna henne som modell i den utsträckning vi önskade. Nu blef det, glädjande att nämna, en med förtjusning omfattad uppgift, som resulterat i att vi detta år kunna förelägga våra läsare ett julnummer af särskildt originell och roande natur.

Täflingen, vid hvilken som prisdomare

STOCKHOLM-SKAN

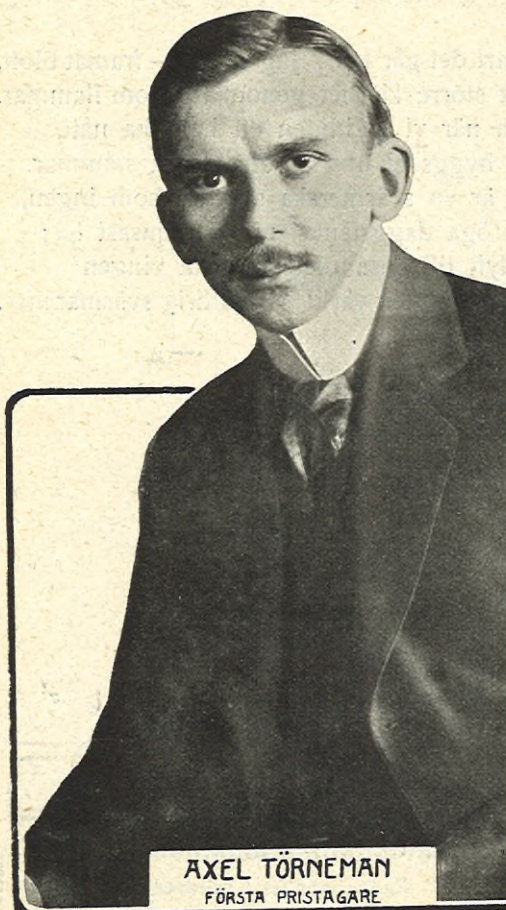
UTSTÄLLNING AF ORIGINALTECKNINGAR FRÅN TIDNINGEN IDUN'S PRISTÄFLAN

UTSTÄLLNING TILL FÖRMÅN FÖR KAMPEN MOT SVÄLTEN

fungerat konstnären *Carl Larsson* och konsthistorikern *Carl G. Laurin*, utföll så, att första priset, femhundra kronor, tilldelades konstnären *Axel Törneman*, andra priset, trehundra kronor, eröfrades af artisten *Leon Welamson*, medan tredje priset, tvåhundra kronor, tillföll fröken *Brita Ellström*. Dessutom utdelades ett extrapris å etthundra kronor åt artisten *E. V. Tryggelin*.

Det fullständiga täflingsprotokollet, som innefattar herrar prisdomares motivering, kan af utrymmesskäl ej inflyta här, utan återfinnes detsamma i julnumret, hvilket som vanligt gratis utgår till alla våra fasta prenumeranter i medio af december.

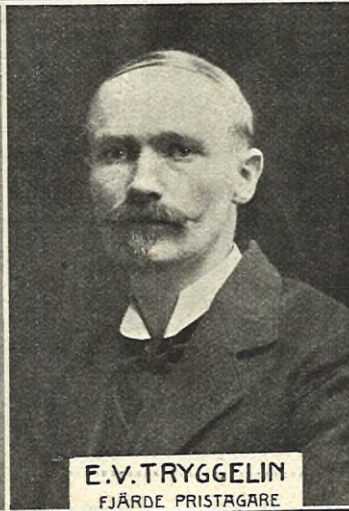
Dessutom ha vi ännu en glad öfverraskning i beredskap åt våra läsare, nämligen att rikta deras uppmärksamhet på den utställning af originalteckningar till "Stockholmskan", hvilken ut-

AXEL TÖRNEMAN
FÖRSTA PRISTAGARE

BRITA ELLSTRÖM
TREDJE PRISTAGARE

E. V. TRYGGELIN
FJÄRDE PRISTAGARE

LEON WELAMSON
ANDRE PRISTAGARE

A. Blomberg foto.

Till Teresina.

Af Holger Drachmann.

ställning öppnades i Theodor Blancs' konstsalong Hamngatan 16 torsdagen den 4 november, och som innefattar samtliga täflingsritningar, alltså äfven de, hvilka af utrymmesskäl ej kunnat reproduceras i julnumret. Den dekorativa utställningsaffischen, af hvilken här meddelas en förminskad afbildning, har till upphofsman andre pristagaren i täflingen, artisten Leon Welamson.

Vi antaga som säkert att ingen af stockholmskan intresserad — och hvem kan undgå att känna intresse för henne? — skall försumma ett eller flera besök på den originella utställningen, så mycket mer som besökaren samtidigt blir i tillfälle att bidra till en god saks främjande, enär hela behållningen af inträdesavgifterna af Idun anslagits till vår insamling "Till kamp mot svälten".

Nu några upplysande rader om de pristagande konstnärerna.

Axel Törneman har redan en mycket vacker konstnärsbana bakom sig. Då täfling för ett par år sedan pågick om riksdagshusets dekorativa utsmyckning, deltog han i densamma med skisser till målningar i första och andra kammaren, för hvilka han erhöll andra priset. Han har i studiesyfte vistats i Tyskland och Frankrike och utställt på Salongen i Paris. En af hans taflor, "Nattkaféet", är införlifvad med det Thielska galleriet.

Leon Welamson tillhör våra yngsta artistiska krafter och har inom konstnärliga kretsar fäst uppmärksamheten vid sig genom friska och distinkta teckningar. Han har genomgått Tekniska skolan härstädes, vid hvilken han f. n. är biträdande lärare i teckning.

Fröken Brita Ellström erhöll Kungl. medaljen 1889 för behandling af akademiens prisämne "Abrahams offer" samt tilldelades 1902 Jenny Lindstipendiet. För öfrigt har hon utbildat sig till en talangfull illustratör, hvars konstnärliga förmåga äfven Idun vid olika tillfällen fått nöjet tillgodogöra sig.

Artisterna E. V. Tryggelin slutligen kan som konstnär räknas till stockholmskildrarnas falang. Om vi ej missminna oss uppträdde han vid en utställning här hemma med åtskilliga stockholmsmotiv af en viss originalitet i uppfattningen, för hvilka han lofordades.

Utställningen pågår till den 15 november, efter hvilken tid och intill slutet af detta år samtliga ej prisbelönta teckningar, kunna af sina respektive ägare afhämtas å Iduns byrå, Mästersamuelsgatan 43, 1 tr.

Ett hundra kronor som pris

tilldelas den bästa artikeln på 3 à 4 Idunspalter öfver ämnet

Husmodern — familjens finansminister!

som inom denna månads utgång insändes till

RED. AF IDUN.

FRU ANNA LARSEN SOM "TERESINA".

TAG HÄR ett flyktigt utkast från de tider, då lif var både arbete och fest — tungt nu till arbete som fest man skrider: att tiden gå i förväg vore bäst. Dock — födda hit vi få för släktet svara och bära bördan, aldrig än så stygg, och spanna hårdt i striden rygg mot rygg att kunna lifvets alla kraf-bref klara.

Det märkte jag den dag, jag först dig såg — men jag var trött och börda blef mig sången. Du ej förstod det — barnslig var din håg den gång jag först din unga själ tog fången. Öm, tillitsfull, så kom du till mitt möte; vild, söndersliten tog jag dig i famn. Men tvifvel, misstro dogo i ditt sköte — nu prisar jag i sång ditt blotta namn.

Ditt blotta namn var böljsång framför bogen, när soln ger hafvet tusenskön reflex, ditt leende var fågelröst i skogen, din kyss den blef mitt lufs *amoris lex*. De andra "kärleksbuden" mist sin låga, den släckts af lifvets hårda vintervind. Men varmt en inskrift blossar på din kind — för den jag vill mitt lif som konstnär våga.

NEDANSTÅENDE DIKT af Holger Drachmann kan räknas till en af hans djupast kända. Den utgör inledningssången till hans stämmingsrika melodram "Renässans", där Drachmann utan tvifvel nått högst som dramatisk diktare — ett verk af oförgänglig, evigt lefvande skönhet. "Renässans" kommer detta spelår att i Daniel Fallströms öfversättning gifvas å Kungliga Dramatiska teatern, och är det närmast af denna anledning vi i svensk dräkt publicera den utsökta dikten. Den Teresina, dikten är tillägnad, är Edith — Drachmanns älskade, hjältinnan i hans berömda stora roman "Forskrevet". I Danmark har "Renässans" å Dagmar-teatern i Köpenhamn upplefvat en massa föreställningar. Stycket har äfven fått ett alldeles ypperligt utförande, och fru Anna Larsen var, enligt skaldens egen mening, "en idealisk Teresina, en hänförande uppenbarelse från en värld af öfverjordisk skönhet".

Jag vågar det — och kan det, ty nu har min konst, mitt lif gått upp uti hvarandra: där ligger ingen sjuklig dimma kvar, som trycker slappt till jorden alla andra — att jag har rem af huden tror jag gärna — af samma modersbröst, jag blifvit närd, men du dock trodde på min sunda kärna — tag då en del däraf: den är dig värd.

Du kom till mig så frisk som du var sprungen ur folkets märg midt i en maskfrätt tid. Din kärleks höga visa tyst blef sjungen, men hjärtat ödslade du med därvid. Din kyss — inseglet som jag eftersträfvat — blef själens helgedom, blef en relik. Ej smuts har rört vår kärleks mantelflik, och därför vi vårt lif i skönhet lefvat.

Hvart det går hän? Jag vet ej — framåt blott, mot större klarhet genom tro, som flammor. Och när vi ändtligen ett hem ha nått, det byggs ej upp af ofrukbara stammar. Du är en svärmska så visst som ingen, ditt öga daggstänks, när det ljusast ler; så lyft till ensamhetens lycka vingen gömd för den värld, som aldrig svärmar mer.

Den faller rundt kring oss som korthus samman — full af idéer, utan ideal. Maktlysten täres den af afundsflamman och rufvar på den rätt, den sammanstal. Men den skall sprängas — tro mig! — dekadansen med myndig makt — af hvem, det vet jag ej! Jag vet blott detta: att jag älskar dig — din kärlek, barn, för mig blef renässansen!

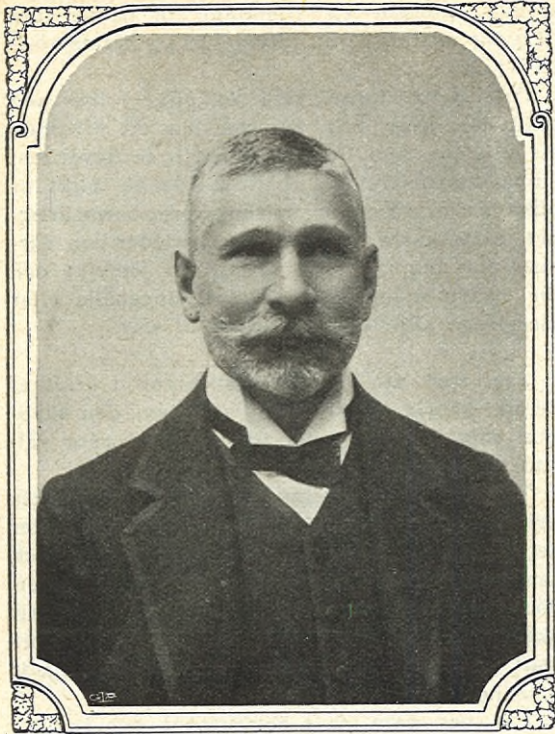
DANIEL FALLSTRÖM.

PÄRMAR

till Idun 1908
och föregående år

tillhandahållas till följande priser: Kunna erhållas i närmaste bokhand-
Iduns pärmar, röda med guldtryck... 1: 50 del eller direkt från Iduns expedition,
Iduns Romanoibliotek, röda eller gröna 0: 50 om rekvisition och likvid i postanvisning
Iduns Hjälpreda, röda eller gröna... 0: 50 insändes.

JULIUS GERELL.
K. Barthelson foto.

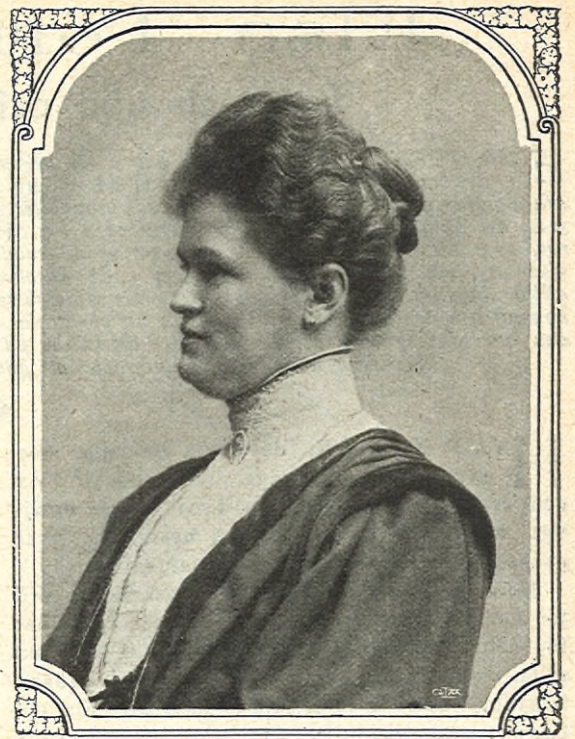
En ny æra för kvinnliga kontorist- och expedit-föreningen.

Egen lokal och ett gåfvobref på 225,000 kr.

afgifterna höga och man drog sig för att gå in i kassan. I och med denna donation är situationen förändrad, särskildt som föreningen har makarna Gerells löfte att vid deras död ännu en donation, lika stor som den förra, skall tillfalla pensionskassan. Ett ganska stort antal extra pensioner komma på detta sätt att kunna utdelas, så att den som löst ett pensionsbref, som berättigade till 100 kr. har utsikt att i sin tur i stället få lyfta 600 kr! För att uppmuntra medlemmarna att inbetala det mesta möjliga ha donatorerna bestämt att den som löser flere pensionsbref har företräde till den extra pensionen framför den som blott löst ett. Finnas icke tillräckligt antal pensionsberättigade, kunna sjukliga medlemmar af kassan före pensionsålderns ingång tillerkännas samma belopp. Genom sina erfarenheter veta nog donatorerna, att krafterna mången gång kunna svika, innan den kvinnliga kontoristen eller expediten kommit upp i pensionsåldern.

Vissheten om dessa större möjligheter för en tryggad ålderdom har redan visat sig verka stimulerande på medlemmar af kåren, som hittills stått utanför föreningen, så att de anslutit sig till densamma, och af medlemmarna ha många, som förut tvekat, nu gått in i pensionskassan, och icke blott direkt utan äfven indirekt har föreningen därför vunnit på donationen. Ty endast i den mån den representerar ett växande antal af sin kårs medlemmar — vi ha haft tillfälle att upprepa detta många gånger — kan en sammanslutning verka med tillbörlig kraft för hela kårens ekonomiska och sociala höjande.

Efter att i fem, sex år ha arbetat under ganska motiga förhållanden, står nu föreningen i framgångens tecken. När man med glädje konstaterar detta, tänker man kanske främst på dess outröttliga och osjälviska styrelse, som med beundransvärd seghet och hoppfullhet arbetat för att hålla samman sin kära förening

ADLA GERELL.
K. Barthelson foto.

NÄR UNDERRÄTTELSEN för någon tid sedan kom att Kvinnliga kontorist- och expeditföreningen här i Stockholm genom stadsfullmäktige skulle få mottaga en donation till sin nybildade pensionskassa på 225,000 kr., var det väl ingen kvinnlig yrkessammanslutning man hjärtligare skulle ha unnat ett så godt handtag. Och man hade den känslan att af alla de stora donationer hvarmed stockholmska institutioner begåfvats på sista tiden kunde ingen komma på bättre plats och göra mer nytta än "Julius och Adla Gerells pensionsfond". Makarna Gerell, som för några år sedan innehade den kända Gerellska sybehörsaffären här i Stockholm, ha därmed gifvit ett efterföljansvärdt exempel till andra, som i likhet med dem skapat förmögenheter med hjälp äfven af sina kvinnliga biträden. Det skall alltid bli deras heder att de voro de första som liksom offentligen erkände att affärsvärlden står i tacksamhetsskuld till

och bör se tillgodo denna stora, blygsamt aflönade kår, som under träget och plikttröget arbete, dag för dag vid kontorspulpeten, bakom disken eller i lager rummet håller gående det maskineri, som ger de stora öfver-skotten, som handterrar så stora penningvärden, medan den får så litet för sig själf, att den sällan kan sörja för en bekymmerfri ålderdom.

Kontoristföreningen gjorde för något år sedan ett vacket försök till självhjälp genom att starta sin pensionskassa. Men då medlemmarna voro så få och grundfonden så liten, blefvo naturligtvis

och nu har fått sin belöning i medvetandet om att icke ha arbetat förgäves.

Till den öfriga glädjen kommer nu också den, att föreningen äntligen sett sig i stånd att få ett eget hem och därigenom bli på ett helt annat sätt än förut en samlings- och hvilo-plats för sina medlemmar.

Detta nya hem, just i dagarna färdigt och hvaraf vi i dag presentera biblioteket med styrelsen samlad kring sin ordförande, fröken Mathilda Lindgren, invigdes förliden söndag med en högtidlig fest, besökt af omkring två hundra föreningsmedlemmar och förhöjd af donatorernas närvaro. Föreningen disponerar nu en lägenhet Jakobskatan 20, bestående af en stor samlings-sal, bibliotek, térum, kapprum och bostad för en städerska (och en förening med städerska lyftes som vi veta upp på ett helt annat och högre plan än deras, som måste nöja sig utan). Öfverallt är nyrepareradt och fint, och när lokalen, som på invigningsaftonen, strålar af elektriskt ljus och prydes af flaggor, blommor och glada ansikten, får man leta efter något i all sin enkelhet hemtrefligare.

Festens högtidligaste ögonblick var ordförandens rörda tack till donator och hans hustru, på hvilket följde uppläsandet af gåfvobrefvet.

Föreningsmedlemmarna tackade i gemmen genom att hurra af fullaste hjärta för donatorn och hans hustru, och lyssnade sedan vördnadsfullt till hans uttalade önsknings om föreningens tillväxt och framgång.

Kontorist- och expeditföreningens styrelse: vid skrifbordet fröken Theorell, stående vid bokhyllan, sekreteraren fröken Brita Larsson. Sittande från vänster till höger: v. ordf. fröken Gertrud Sjöberg, fröken Johanson, ordf. fröken Math. Lindgren samt fröken Signe Lund. Stående bakom fröken Lindgren fröken Ulrich. A. Blomberg foto.

Begär alltid

KOCKUMS

Granit-smaljerade

KOKKÄRL

Giftrika och syrefasta.
Prisbilliga.

Fås på begäran öfver-
allt i hela världen.

KALMAR ÅNGKVARNS A.-B:s

Hafregryn & Sundhetsmjöl

SVEA

Prisbelönta med högsta utmärkelser.

tillverkade af utsökt råvara på tidsenligaste sätt, äro nutidens förnämsta.

Finnes hos hvarje välsorterad speci-handlare i riket.

Elsa Törnes spalt.

Lyx och nöd och lifvets nödortft.

ELSA TÖRNES SPALT, som i dag i sin helhet är en kraftig predikan, riktad till hvar och en af oss i den mån vi veta med oss att vi på onödigt klädlyx förstöra hvad vi utan saknad kunde offrat till afhjälpan af nöden rundt omkring oss, innehåller äfven en ide, som tycks oss för god att läggas undan med det lästa tidningsnumret, nämligen idén om "Välsituerade kvinnors klädlyxfond". De värtaliga siffror, som bli resultatet blott vid ett öfverslag af hvad vi skulle kunna spara genom att bära enklare hattar, visa att här tydligtvis finnas liksom i de katolska klostren nedlagda stora onyttiga kapital, som blifvit alltför ängsligt skonade, då man sökt efter möjligheten att skaffa medel att möta och afvända den nöd som kommit och der som hotar. Vi kunna nu ej uttala oss om möjligheten att omsätta idén i verkligheten — och den har säkerligen flera sidor som tälja att tänka på — men skola med nöje öppna Iduns spalter om våra läsarinor ha några kommentarer att göra, några praktiska förslag att framställa.

HVAD NÖD ÄR, det veta vi alla, men svårare är att säga, hvad som är lyx och hvad som är lifvets nödortft, och omöjligt torde vara att objektivt bestämma, hvar gränsen går emellan de båda sistnämnda.

Det vore bekvämt att ha ett särskildt ord för den lyx, som vi böra fördöma, och ett annat för den, som vi måste tolerera, ja till och med gilla och uppmuntra. I saknad af två sådana bekväma ord få vi nöja oss med att tala om berättigad och oberättigad lyx och söka göra klart för oss, när den ena eller den andra formen af lyx i det enskilda fallet föreligger.

Lifvets nödortft är frånvaro af nöd och frånvaro af lyx, subjektivt fattadt, d. v. s. allt hvad vi icke kunna undvara för att existera såsom människor, efter vårt personliga begrepp om mänsklighet.

Men mulet och trist och tungt att lefva blir lifvet, om det blott och bart bjuder oss detta oundgängliga. Vi måste ha ett plus, af skönhet, af glädje, af njutning, eller bekvämlighet, som ger lifvet färg och klang. Detta plus skola vi kalla lyx, eftersom vi kunna lefva mänskligt äfven utan det, men sedan återstår att afväga det mått af lyx, som i hvarje fall får betraktas som berättigadt.

Detta är en jämviktsfråga.

En flygel blir otillbörlig lyx för den, som endast klinkar "Gubben Noak" eller sista bostonvansen, och dyrbara oljefärgstafior för den, som ej orkar betala sin skräddare och sin hyresvärd; men därför äro ej alla flyglar och oljefärgstafior otillåtlig lyx.

Om ni lägga en vacker och dyrbar duk på ert bord, så är detta lyx, eftersom ni kan använda bordet för sina ändamål utan duk eller med en blygsam och billig sådan, men denna lyx i och för sig blir klandervärd och oberättigad endast om den står i disharmoni med ert öfriga bohag och med er lefnadsstandard.

Det kan hända att hela ert bohag och hela er lifsföring är förlagd inom den oberättigade och klandervärda lyxens rämärken, om den nämligen står i disharmoni till er sociala eller ekonomiska situation och edra sunda lifsbehof och ej minst, om den skär brutalt mot rådande nöd och betryck i det samhälle ni tillhör.

Att ett samhälle består af mer eller mindre fattiga och mer eller mindre rika, af folk med små och folk med stora behof, det kan sannolikt aldrig undgås, så länge de mänskliga förmögenheterna och uppfattningen om lifsvärderna röra sig inom så kolossala rum. Det kan därför icke stämplas som ett moraliskt brott att fordra mera af lifvet än det minsta, hvarmed några känna sig lyckliga och tillfredsställda. Men det gifves utan tvifvel för hvar och en af oss en gräns, utöfver hvilken vi ej kunna gå vid tillfredsställandet af våra behof utan att öfverskrida jämviktens och därmed moralens bud.

För att se och känna denna gräns fordras vakna samveten, ty inga skrifna lagar kunna vägleda oss, emedan inga sådana lagar kunna skrivas. Hvad som är dygd för en är brott för en annan.

Det måste bli en jämviktsfråga.

I dessa ekonomiskt kritiska tider, då tusentals familjer på grund af sociala strider och förvecklingar hemsökas af nöd och verkliga umbäranden hafva vi stundligen anledningar att fråga oss själva: hvar går gränsen emellan tillåtlig och brottslig lyx? Hur långt har hvar och en rätt att tillfredsställa sitt begär efter detta lifvets plus, som vi kalla lyx? — Vi tala då alls icke om dem, som lefva i öfverflöd och njutningar utan någon som helst rätt att göra det, emedan de medel de använda sig af icke äro rättmätiga. Dessa hafva lika litet nu som någonsin något berättigande för sitt handlingsätt, utan vi tala om dem, som ha ägandets rätt till sitt öfverflöd.

Detta ämne skulle väl lämpa sig för en moralfilosofisk utläggning, men jag skall inskränka mig till allenast ett litet praktiskt resönemang med ett praktiskt mål.

Jag utgår ifrån, att min naturliga känsla säger mig, att den stora kontrasten emellan lyx och nöd, sida vid sida, i rum och i tid, i samma samhälle, inom samma folk är en kränkning af harmonilagarne och verkar i följd däraf oskönt, irriterande och nedstämmande. Och jag vill gärna väcka eller uppmuntra samma känsla hos andra, framförallt hos mina medsystrar, emedan jag tror på välsignelsen af denna känslans oskrifna harmonilag.

Jag tror icke på utopin om en jämnstruken social eller ekonomisk likhet. Skulle en sådan kunna åstadkommas en viss morgon, så skulle den innan kvällen åter vara rubbad på grund af den mänskliga förmågans och de mänskliga behofvens utomordentliga olikhet. Men jag tror på den sociala ansvarskänslans makt att bringa harmonisk jämvikt emellan hvad som nu endast är skriande kontraster och att lyfta samhällets lägsta lager upp inom mänsklighetens rämärken.

En fattig kvinna, som bor i en liten koja och ärligt försörjer sig och de sina med ett enkelt och magert betaldt arbete, kan ändock vara i besittning af allt, som ger lifvet dess värde: heder, kärlek, lifvets dagliga nödortft och ett visst mått af skönhetsglädje. Det är ingalunda säkert att hon blefve en lyckligare eller bättre människa, om hon med konstlade medel försattes i genomgående större förhållanden; hon skulle kanske där ej finna den jämvikt emellan plikter och förmåga, som skapar lycka.

Om samhällets plikt gent emot henne sålunda icke behöfver vara att höja hennes sociala och ekonomiska nivå, så är den dock gifvet att stödja henne, om denna nivå hotar att

sjunka, emedan en sjunkning för henne vore liktydig med nöd, en tillvaro utan lifvets nödortft.

Och detta torde vara en plikt i lika hög grad för hvar och en, som har ett öfverflöd att utjämna, som för den officiella fattigvården. Olika människor må härleda denna plikt ur olika källor såsom människokärlek, barmhärtighet, rättskänsla o. s. v., jag härleder den närmast ur min naturliga känsla för jämvikt och för hvarje människas plikt att uppehålla eller återbringa jämvikten inom sin lifsfär.

Jag tror att otaliga människor i kraft af denna känsla såras djupt af t. ex. den klädlyx som i dessa tider utvecklas af våra välsituerade kvinnor.

Vi veta att otaliga människor, betryckta kvinnor och hjälplösa barn sjunkit djupt under den gräns, som för dem blifvit det normala, och samtidigt utvecklas åt andra hållet ett öfverflöd, som intill de senaste åren hos oss varit okänt och sålunda knappast hunnit bli normalt eller kan betraktas som ett berättigadt lifsbehof.

Låt oss bara ta i betraktande den hattlyx som utvecklas. Har icke denna lyx tagit lika stora dimensioner som modellerna på de kvinnliga hufvudbonaderna? — Hvilka summor slukar ej denna lyx! Huru många kakor bröd och huru mycket af lifvets nödortft representerar ej detta öfverflöd, som, betraktadt ur harmoniens synglas, ej ens får skönhetens berättigande.

Låt oss en förmiddag under dessa höstdagar göra ett besök i Nordiska Kompaniets stora hall och vi skola finna ett otal af hattar, den ena öfverbjudande den andra i orimliga dimensioner och extravagant montering. Hvilka summor representera ej dessa fantasifoster af ett nyckfullt mod. Tjugo, trettio kronor, sällan mindre; och lika fullt veta vi, att härnere stanna endast kunder med relativt magra börsar och små fordringar. Fyrtio, sextio, åttio kronor och däröfver är numera inga oerhörda priser för förstklassiga s. k. modellhattar i vår goda stad, och det fordras också något alldeles extra för att väcka den uppmärksamhet, förestafvad af afund, beundran eller förvåning, som af ålder är det innersta motivet till lyxens utveckling på jämviktens bekostnad.

Nu vilja vi antaga, att alla de kvinnor som skatta åt hattlyx och klädlyx i allmänhet ha förmögenhetens rätt därtill, att de hvarken åsidosätta hemmets goda ekonomi eller tillfredsställandet af lifvets högre kraf för att skatta åt denna lyx.

Vi ha således ingenting att förebrå dem, utan vilja blott vädja till dem i den samhälleliga jämviktens namn. Och därför fråga vi dem: skulle ni icke för återställande af jämvikten i samhället vilja gifva den del af lyxen i edra kläder, som stör harmonien genom sin skärande kontrast till den nöd, som vi veta existerar blott några stenkast från de gator, som äro allt för breda och ljusa för att nöden — barnet af mörker och betryck — där skulle vilja visa sig?

Jag skall bara ge ett par af de räkneexempel, som trängas i mina tankar vid åsynen af denna disharmoniska lyx.

10,000 kvinnor ha råd att köpa sina hattar för säsongen till i medeltal 20 kronor. Af detta pris gälla 60 % soliditeten, d. v. s. goda hållbara varor, men 40 % det plus af elegans som vi kalla lyx, eftersom det ej är nödortft. Pondera att dessa 10,000 kvinnor för jämvikten i samhället offrade hälften af detta plus eller 20 % af det hela, ett medeltal sålunda af 4 kr. 40,000 kr.!

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till **Expeditionen af Idun, Stockholm, erhålles inom Sverige portoafritt.**

Idun 1892 2:—
Idun 1893 (nr 1 felas) 2:—
Idun 1895 (utan julnummer) 2:—
Idun 1903 (med julnummer) 4:—
Idun 1904 (med julnummer) 5:—
Idun 1905 (med julnummer, nr 28 felas) 5:—
Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas) 5: 50

Idun 1907 (med julnummer) 6:—
Iduns julnummer 1894 0: 20
Iduns julnummer 1895 0: 20
Iduns julnummer 1905 0: 50
Barngarderoben 1905, komplett 2:—
Barngarderoben 1908, nr 4 o. 5 felas 2:—

LÄS!

Hvad diakonissorerna berättade.

Vi stå inför svåra tider.

Hvad skulle icke slumstationen 72 Badstugatan under denna vinter kunna uträtta med en sådan summa, huru många munnar mättas, huru många tårar torkas, och huru många värmande eldar tändas! —

Och dock är detta endast den blygsamma lyxen hos våra genomsnittskvinnor. Vi antaga att 1,000 kvinnor lägga i medeltal 40 kr på en säsonghatt. För dem är soliditeten af mindre betydelse och elegansen kräver den största parten af summan. Vi begära därför utan tvekan af dem 25 %, ett medeltal af 10 kr. = 10,000 att lägga till de fyrtiotusen.

Vi göra detta så mycket hellre som hattlyxen i år utgöres af många, kolossala och dyrbara fjädervingar och än dyrbarare ägrettgarnityr och djurskyddsvännerna ha sagt oss, att en stor del af dessa fjäderprydnader och speciellt de s. k. ägretterna utgöra en brottslig lyx, emedan de förvärfvas genom ett grymt djurplågeri.

Jag skall icke fortsätta att räkna; hvar och en kan göra det själf i den angifna riktningen: några tusen promenaddräkter till 100 kr. reducerade till 80 kr. och skillnaden lagd till en fond, som vi kunna kalla "VKKL", d. v. s. Välsituerade Kvinnors Klädlyxfond och tilläggad slumverksamheten i vårt land o. s. v. Öfverallt där lyx finnes, finnes något att afstå.

Skulle våra kvinnor förlora i fägring och våra gator i glans genom en dylik utjämning? Skulle icke många matta ögon lysa varmare och mången stram hållning bli mjukare och vackrare genom sin bärarinnas medvetande om, att hvad hon personligen försakat bär välsignelse och jämvikt till samhällslager, som lida?

Är icke harmoni ett villkor för skönhet?

ELSA TÖRNE.

Svensk jord åt svenska arbetare.

DET HAR i dessa dagar gått ut ett lyst-ringsord till hela vårt folk, ett ord, som visat sig tränga till alla hjärtan. Ropet har gällt *svensk jord åt svenska arbetare* och kommer från *Nationalföreningen mot emigrationen*, sedan upptaget och mångfaldigadt af hela vår press.

Inför den nästan olidliga situationen att å ena sidan se hundratals arbetare, mestadels ungt dugligt folk rusta sig för att lämna landet, och å andra sidan veta, att jord just nu finnes att få, som, uppdelad i småbruk, kunde bereda eget hem och bröd åt mer än tvåhundra familjer, blott dessa finge den nödvändiga penninghjälp, som möjliggör starten, inför denna situation alltså har Nationalföreningen vänt sig till alla vårt lands medborgare med en kraftig vädjan om understöd.

Det har också visat sig, att jordmånen just nu var beredd, man har känt att detta var en *hela fosterlandets sak* framför hvarje annan.

För hvarje ny familj, som startar ett småbruk, behöfves en försträckning af 1,000 kr. till den nödvändiga utrustningen, hvilken summa det är meningen att lämna som lån af de medel, som nu insamlas. Bidragen sändas till *Nationalföreningen mot emigrationen i Stockholm*.

Ännu ett uppslag har i dessa dagar gifvits af samma förening för att stärka egnahemsfonden. Man har nämligen bildat en "kortkommitté", som utfärdat ett varmhjärtadt upprop till den svenska skolungdomen att bidraga till insamlingen genom inköp af särskilda för syftet tryckta illustrerade kort, hvilka säljas för 50 öre stycket.

DET HAR KANSKE varit en inbillning, när man denna olyckliga höst tyckt sig finna, att diakonissorerna synas mera ute än vanligt, och gå med än mera brådskande steg. Det är kanske emedan man tåker sig, att när nöden är som störst, ha diakonissorerna brådst. Och att de verkligen fått en ökad arbetsbörda, bekräftades af ett par diakonissor från Stockholms församlingar, med hvilka vi lyckades få en stunds samspråk.

— Redan nu märka vi en betydlig skillnad mot andra höstar, berättade den äldsta af dem, som har en lång erfarenhet i församlingsvård. Där är ju de som redan sjunkit ner i rena nöden, men ännu försöka arbetarfamiljerna emellertid att reda sig, och göra allt för att knappa in på sina behof, så att de i det längsta icke skola behöfva anlita fattigvården. Det är en känsla hos dem, som vi under nuvarande förhållande förstå och respektera, och vi försöka också att hjälpa med privata medel, när vi så kunna. Penningarna från Idun ha i det kritiska kvartalsskiftet varit goda att ha, men ha ju inte kunna räcka långt. Men om de också kunna dra sig fram dag för dag så länge, hur skall det bli i januari, då hyran ånyo skall ut och icke ett sparadt öre finnes att falla tillbaka på, då den stora arbetslösheten för flere fack börjar och på samma gång den allvarliga vinterkölden?

Det stod då icke i vår makt, att, som vi skulle velat, ge några löften om den hjälp verkligen något förmår, i stället vända vi oss nu ånyo till alla dem, vi kunna nå, med en vädjan att icke slå bort saken med likgiltighet, att icke ge sig någon ro innan *hvar och en gjort något!*

De, som bruka komma med frasen "det är inte så farligt, tidningarna öfverdrifva, det är många i fattigvårdsarbetet, som ingenting märkt af eländet," borde ha hört denna kloka, erfarna, hjärtegodas gamla diakonissa tala om hur arbetarna sträfva för att i det längsta hålla sig uppe eller dölja sin fattigdom, med utsikt för många att ändå få ge tappt till nyåret. Kanske skulle tonen då blifvit en annan, kanske skulle det då gå mindre trögt att ta fram börsen och ge sin gåfva.

Vi frågade, hur man skulle kunna tänka sig, att göra hjälpen så effektiv som möjligt, och på det svarade bägge diakonissorerna med en mun, att när man ger mat till hungrande, är det utmärkt att samtidigt skaffa dem tillfälle att lära sig tillreda den, samt att exemplet från kursen i Norrköping vore väl värdt att efterföljas.

— Näst bostadseländet, vet jag inte något så stort hinder för arbetarnas trefnad och välstånd som kvinnornas okunnighet i matlagning, sade den ena, och den andra, som förestår en småbarnsskola, tillade: flickorna få rakt ingenting lära sig, mödrarna anse det för simpelt för dem att befatta sig med husliga sysslor och deras högsta traktan är att få dem till springflickor eller om inte det lyckas, få dem in på fabriker. När flickorna sedan få egna hem, stå de där platt okunniga. Och så blir det att köpa färdiglagad mat i magasinen.

Och vi enades alla om, att just nu vore stunden inne att anordna matlagingskurser, som samtidigt blefve bespisinganstalter. Men det är å andra sidan inte så lätt, när nöden tar så grymma och så påtagliga former, och de penningar man har genast behöfvas till dess lindrande att ta af dem till matlagingskurser. Kanske få vi mera och rikligare hjälp?

E—FR.

På vegetariankongress.

Några intryck för Idun af en svensk deltagarinna.

PÅ FRANSK-SVENSKT initiativ bildades 1907 den "Internationella Vegetariska Unionen", som konstituerades i Dresden 1908, då den första internationella kongressen ägde rum. Unionen är en sammanlutning af de nationella vegetariska organisationerna, och de flesta europeiska föreningar ha redan biträdd densamma.

Den internationella, i fjol tillsatta komittén, som består af 5 personer, af hvilka 3 äro läkare, har fått i uppdrag att med det snaraste välja styrelse, sammansatt af en eller två representanter från hvarje nationell förening.

Den 15—18 oktober afhölls i Manchester den andra internationella kongressen samtidigt med att Englands vegetariska förening firade sin 62-åriga tillvaro. Redaktör J. L. Saxon, Svenska Vegetariska Föreningens ordförande, och undertecknad som utsetts till delegerade afreste till Manchester i sällskap med 3 finska ombud, bland hvilka märktes medicine doktor E. V. Lybeck, ägare till ett vegetariskt sanatorium utanför Tammerfors. På Londons och Manchesters gator väckte dennes herkuliska gestalt, långa hår, obetäckta hufvud och enkla dräkt stort uppseende, så att polisen flera gånger måste inskrida för att skingra hopen.

Efter två dagars vistelse i London, under hvilka vi studerade vår rörelse och besökte de olika vegetariska föreningarna och restauranterna i världsstaden, fortsatte vi till Manchester, vid hvars station vi på det hjärtligaste välkomnades af sekreteraren för Englands Vegetariska Förening, mr Albert Broadbent. Mr Broadbent är själen i och den egentlige ledaren af den engelska föreningen och är den vegetariska världsorganisationens främste man.

De till några och tjugu uppgående brittiska och utländska representanterna voro under kongressen eskilda meningsfränders gäster. Jag var inkvarterad hos sekreterarens svärföräldrar, mr och mrs Harrison, den förre den engelska föreningens vicepresident.

Första aftonen den 15 oktober voro de delegerade inbjudna till tesupé i en vegetarisk restaurang, där jag fick tillfälle frambara hälsningar från meningsfränder i Sverige.

Andra dagens möten voro reserverade åt de delegerades rapporter. Som jag blifvit utsedd att äfven representera Danmarks vegetariska förening, måste jag afgifva tvänne rapporter. Jag konstaterade med glädje utlänningarnas förväning öfver de framsteg vi gjort här hemma och de nya uppslag, som redan burit frukt i vårt lilla glest befolkade land, där vegetarismen sprider sig mer än mången tror. Jag vågar påstå att vi nordbor voro mycket uppmärksammade. Särskildt framhölls den stora lätthet, hvarmed vi uttryckte oss på engelska, äfven vid de tillfällen, där ingen förberedelse varit möjlig. Den engelske sekreteraren tog sig nämligen det orädet före, att vid flere tillfällen gifva oss ordet då vi alls icke begärt det. Detta hände mig vid fyra tillfällen.

Söndagen den 17 firade Sällskapet "De bibelkristna", som äfven har vegetarism och helynkyterhet på sitt program, sin hundraåriga tillvaro med gudstjänst och nykterhetsmöten.

På måndagen hölls en rad offentliga möten, vid hvilka vegetarismens olika faser afhandlades. Särskild uppmärksamhet ägnades det föredrag, som dr Meyroös från Rotterdam höll öfver ämnet "Vegetarismens etiska sida", samt dr Selss' föredrag om "Vegetarismens mening".

Af de finska delegerades anföranden väckte särskildt fröken Maija Pöyhönens mycket intresse. Denna unga dam, som reser på statsanslag, sköter en kvinnlig trädgårdsskola i norra Finland och var således representant för vegetarismens nordligaste utpost. Beslut fattades, att den tredje kongressen skall äga rum i Bryssel nästa sommar under pågående världsutställning.

Hvad vi svenska vegetarianer ha att lära särskildt af de engelska meningsfränderna är den stora vikt de lägga på vegetarismens etiska och religiösa sida och världsförbrödande makt. De se mer än vi i vegetarismen den kraft, som andligen och lekamligen skall regenerera mänskligheten och således omskapa världen.

LOUISE LOMBARD.

Landets främsta

litterära och konstnärliga illustrerade familjetidning
bör ej saknas i något hem. Pristäfvingar hvarje vecka.
Helt år 6:50, halft år 3:25, lösnummer 12 öre.

IDUN

Alla världens kvinnor i Amerika. i Toronto

LADY ABERDEEN.

DET "INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET" är en sammanslutning af nationella kvinnoförbund, hvilka i sin tur utgöra sammanslutningar af smärre kvinnoföreningar i de resp. landen. Denna sammanslutning, som bildades år 1888 på amerikanskt initiativ, har satt som sitt mål att "befrämja enigheten och det ömsesidiga förståendet mellan alla kvinnosammanslutningar, som verka för det allmännas bästa" och har hastigt utvecklats till att omfatta nationella kvinnoförbund från hela den civiliserade världen. Svenska kvinnornas nationalförbund, som består af 25 kvinnoföreningar, representerande tillsammans öfver 3,000 personer, och som var det fjärde i ordningen att ansluta sig till det internationella förbundet, har i dagarna haft ett offentligt möte, hvilket öppnades af ordföranden fru Eva Upmark. Därvid gafs af flera talarinnor, samtliga delegerade vid den kongress, som det internationella förbundet afhöllit i Toronto sistlidne

diga att träda i skuggan för kongressmedlemmarna "from over the seas", som de brukade säga.

Och just under en så ansträngande långresa som denna färd, med 20 nätter tillbringade på tåget och omkring 14 uppehåll i städerna, med stora mottagningar och bjudningar, som kunde räcka från kl. 7 på morgonen till 11 på aftonen, då man hade att se så fraiche och elegant och lite trött ut som möjligt — då fanns det godt tillfälle att söka praktisk tillämpning för Intern. förbundets gyllene motto: "Allt hvad I viljen andra skola göra eder, det gören I ock dem."

Vissa nationers representanter visade ock prof på vida större osjälviskhet och taktkänsla än andra, och detta deras uppförande blef liksom en gradmätare, hvarefter hela nationen sedermera dömdes af de 98.

I allmänhet såg man idel vänliga, glada anleten i de tre Pullmannvagnarna och den s. k. "Turistvagnen" som utgjorde vårt tåg, — och det fastän mången minsann hade rätt stor anledning att beklaga sig. Vi hade nämligen åtskilliga obehag och lidanden att genomgå. Endast halft antalet resenärer kunde få de nedre sofbänkarna, de andra måste medels stegar praktisera sig

EN TRIPP TILL VÄSTERN — så kallades den 23 dagars blixturné, som anordnats för de delegerade från Toronto öfver Kanada's prärier och "Rocky Mountains" fram till Stilla oceanen; och därifrån tillbaka genom Förenta staterna öfver Utah, Colorado och Chicago till Toronto igen.

Det var ett stortadt program som uppgjorts för oss och iscensatts af det Kanadensiska Nationalförbundets lokalkommittéer. Mrs Willoughby Cummings, dess utmärkte sekreterare, som ledde färden, hade nedlagt ett kolossalt arbete för att få det hela att lyckas så väl som det gjorde. Vi stå därför i stor tacksamhetsskuld till henne — för att ej tala om Internationella Kvinnoförbundets ordförande, lady Aberdeen, hvars blotta namn säkerligen i hög grad bidrog till att städernas myndigheter öfverallt hade sammanslutit sig med lokalkommittéerna för att gifva oss ett så ståtligt och värdigt mottagande som möjligt.

Det mäktiga Canadian Pacific Railway Co hade ställt ett extra tåg till vår disposition för ett s. k. billigt pris med anledning af sommarens stora utställning i den vackra staden Seattle vid Stilla havet.

Vid vår afresa från Toronto kom lady Aberdeen, som tyvärr icke kunde deltaga i färden, trots den sena timmen på natten själf ned till stationen för att bjuda oss farväl och önska lycklig resa, som hon sade, "till alla sina barn", de 98 resenärerna af skilda nationaliteter, representanter för så många Nationalförbund. Bland dessa voro omkring två tredjedelar från Europa och en tredjedel kanadensiskor och amerikanskor, hvilka på det mest älskvärda sätt i råd och dåd utfövalde sitt värdinneskap och alltid voro fär-

UNIVERSITETET I TORONTO.
KONGRESSENS LOKAL

Några minnen från kongressen af Ellen von Platen

sommar under presidium af lady Aberdeen, Irlands vice drottning, intressanta och utförliga redogörelser för kongressdagarna. Det framgick häraf, hvilket mångsidigt arbete förbundet tagit på sina skuldror — delade på olika sektioner dryftade man spörsmål, sammanhängande med litteratur och konst, hvita slafhandels bekämpande, kvinnans rösträtt, hygien, kvinnans rättsliga ställning, freds- och skiljedomssaken, uppfostran o. s. v. En särskild honnör bereddes Sverige genom att till vicepresident utsågs fru Anna Hierta-Retzius. Andra vicepresident var tyskan fru Marie Stritt. Som en rekreation efter det ansträngande kongressarbetet och de lika ansträngande festerna, anordnade bl. a. af staden Torontos myndigheter, erbjöds efter kongressens slut för deltagarna tillfälle att göra en tur öfver amerikanska kontinenten och tillbaka igen. Det är denna växlingsrika färd som här nedan skildras af den enda svenska deltagarinnan, fröken Ellen v. Platen.

upp i höjden, där de ej kunde sitta i bädden, utan att stöta hufvudet i taket. Ingen af resenärerna hade någon hängare för sina effekter. Den enda förmån, som bestods för att skydda mot allt sot, som inträngde i kupéerna, var stora papperspåsar, hvori vi stoppade sommarens väldiga hattar — ty dem kunde vi inte gärna ligga och sova uti! — Att man i timal kunde få stå och vänta på hvarandra för att göra toalett morgon och afton eller för att få plats vid måltiderna i restaurantvagnen, däri fann man sig med jämnmod, liksom att tåget skakade, så att man omöjligt kunde föra en penna eller ens läsa i en bok.

Om man nu får kalla det en *skuggsida* under resan, så var vårt värsta lidande den svåra hettan, särskildt under den långa färden genom öknarna i staterna Idaho och Utah. Värmen blef där till den grad intensiv, att vi räknade ända till 100 gr. Fahrenheit (40 gr. Celsius). Man förmodade under flera dagar endast sitta stilla i sitt soffhörn med kalla kompresser om pannan samt då och då en bit is i mun. En och annan tillgrep också till ytterligare lisa en bit is i hvardera handen.

UTSIKT FRÅN KLIPPIGA BERGEN.

UTSTÄLLNINGEN I SEATTLE.

Värre lidanden och än större olyckor blefvo vi dock förskonade ifrån. Bland Klippiga bergen stannade sent en kväll plötsligen vårt tåg, och konduktören förkunnade oss att det uppstått fel på linjen! En olyckshändelse sades strax förut ha inträffat, i det ett föregående tåg störtat ned i afgrunden och låg där krossadt. En hemsk syn... Tack vare en mängd indiers hjälp med reparerandet af banan kunde vårt tåg följande morgon fortsätta resan västerut.

Men jag återgår till angenämare minnen! Ett bland dessa äro de många vänskapsband, som knötos de olika nationerna emellan under den mångskiftande färden. Skämt och allvar växlade, och vi lärde under dessa tre veckor känna hvarandra på ett helt annat sätt än under föredrag och diskussioner vid själva kongressen.

Bland engelskorna må här nämnas miss *Emily Jones*, Englands Nationalförbunds mångåriga, högt förtjänta sekreterare, som alltid utmärkte sig genom sitt taktfulla uppträdande och sina väl afvägda ord. Också miss *Creighton*, syster till den förre biskopen af London, samt misses *Blackie* från Glasgow voro synnerligen framstående personligheter. Miss *Mac Millan* från Edinburgh, som blifvit ryktbar genom att under 4 hela timmar ha pläderat rösträttskvinnornas sak inför the House of Lords, fanns också med.

Flertalet af de tyska delegerade i Toronto medföljde på färden. Främst må nämnas fru *Marie Stritt*, ordf. för det stora tyska nationalförbundet, som omfattar icke mindre än 725 föreningar. Rikt begåfvad, mycket verksam, en utmärkt talarinna, är hon äfven både vacker och intagande. Fru Stritt tog t. o. m. priset bland skönheterne "ombord på tåget", som man

brukar säga i Amerika. En delegerad hade näml. i en tidning blifvit utpekad som "one of the seven beauties of the party". Då roade sig sällskapet med att på skämt genom omröstning med slutna sedlar utvälja de andra sex! Tyskorna ägde äfven en framstående förmåga i dr *Alice Salomon*, som under kongressen hade blifvit utnämnd till Internationella Kvinnoförbundets korrespond. sekreterare. Hon är känd författarinna inom den sociala vetenskapen. Tysklands första kvinnliga läkare, dr *Tiburtius*, och en annan framstående läkarinna, dr *Agnes Bluhm*, voro bland de mera bemärkta tyskorna.

Allas favorit var emellertid Italiens Nationalförbunds v. ordförande markisinnan *de Bourbon del Monte*. Hon ägde sydlandskans liffulla, älskvärda väsen i förening med ett ofantligt parant och behagligt yttre. Öfverallt blef hon eftersökt af fotografer och intervjuad.

Fröken *Gina Krog*, norskornas president, som också ständigt intervjuades och fotograferades, var en slående kontrast till vår kära markisinna — den personifierade kraften ("Selvfölelsen" är visst rätta ordet) och den aldrig tröttnande rösträttsaposteln.

Så hade vi advokaten, som ej äger rätt att praktisera i eget land, m. *Marie Popelin*, skaparinnan af det belgiska Nationalförbundet, med den fransktalandes lätthet att lägga sina ord elegant och smidigt; samt slutligen fröken *Buch* från Danmark med sitt varma intresse för arbetsklassens kvinnor, också hon en van talarinna. Många flere skulle jag önska namnge, men vi hunne då aldrig ens till vårt första haltställe, *Sudbury*, där vi under sakkunniga ingenjörers ledning fingo beskåda de största nickelgrufvor i världen.

Sedan följde — slag i slag och dag för dag — något för våra vid smärre europeiska förhållanden vana ögon nytt och häpnadsväckande: en serie uppvisningar af "the biggest thing in the world" — *det största i världen*. Vid *Port Arthur* fingo vi se världens största insjö (*Lake Superior*) och i *Fort William* den största sädelevatorn. De största träden sågo vi i *Stanley Park* i *Vancouver*, de största sågverken i *New Westminster*, de största guldklimparne vid *Alaska-Yukon-utställningen* i *Seattle*, den största orgeln och den största danssalen bland mormonerna i *Salt Lake City*. Den största bergbanan uppför den 14,000 fot höga *Pike's Peak* i *Manitou* (*Colorado*), det största settlementet och "the greatest citizen", skaparinnan af denna välgörenhet, *miss Jane Addams*, i *Chicago* liksom den största affärslokalen och de högsta skyskraporna i samma stad, o. s. v. Men öfver allt detta stod dock för oss naturen själf, i omväxling och skönhet så storslagen, att jag saknar ord för dess återgivande. Ett var sig dock öfverallt likt: samma öfverväldigande gästfrihet, hvarmed vi välkomnades! Och den makt, som verkade detta, den visade sig vara *det allra största och skönaste*, som Amerika hade att bjuda oss — dess folks varma och hjärtliga sympati. Ty här möttes vi ej endast af kvinnor med samma sträfvan till förbättrande af kvinnans ställning, samma öfvertygelse i mycket som vi. Äfven männen visade sitt lifliga intresse för vår sak — från och med staternas guvernörer, biskopar och öfriga högsta myndigheter, som på ett mera officiellt sätt bringade de delegerade sin hyllning och mottogo dem med storartad gästfrihet. Icke endast borgmästarne i egen hög person togo emot oss nere vid stationerna, utan där väntade vanligtvis 30, 40 automobiler, ofta förda af ägarne själfva, som på så sätt ville visa oss en särskild uppmärksamhet. Och där sådana moderna fort-skaffningsmedel som biler ej stodo till buds, såsom t. ex. i *Regina*, "Präriernas drottning," hade vänligt nog anskaffats mera primitiva fordon.

Tack vare dessa åkdon kommo vi långt ut på de ändlösa grässtäpporna, där *sioux-indianerna* slagit tält och där deras höfding, iförd hela sin magnifika och brokiga krigsskrud, höll, också han, ett vänligt hälsningstal till oss.

I *British Columbia* har det lokala Nationalförbundet på sitt program bl. a. upptagit arbetet för förbättrande af indianernas lefnadsförhållanden, landbruks- och yrkesskolor ha bildats för dessas barn, och på utställningen i *Seattle* såg man vackra prof på olika slag af indianernas skicklighet i handaslöjd.

I *Västern* talades det ännu mer än i de Östra staterna om bristen på tjänstfolk. En duglig tjänarinna erhåller där 25 å 30 dollars i månaden. Många familjer ha inga tjänare, utan blott tillfällig hjälp, som aflönas pr timme (omkr. 1 kr. i timmen). Flera af våra värdinnor, eleganta och högt bildade damer, som bjödo oss att bese städerna i egna automobiler, utförde själfva en stor del af arbetet inom sina hem. "Just där," sade de, "ha vi kvinnor vår bästa och käraste sysselsättning."

Liksom svenska tjänare voro mycket efterfrågade

därute, hade blotta orden "Sverige och svenskarne", tycktes det, öfverallt i Amerika den bästa klang. Särskildt nämndes vid flere tillfällen ett namn bland svenska kvinnor, fru *Anna Hieria-Retzius*, med varm tack för hvad hon som Intern. Kvinnoförbundets vice ordförande verkat för det internationella samarbetet under den sistförflutna femårsperioden samt med stor saknad att ej ha henne med på färden!

Så fick då istället jag såsom den enda representanten från Sverige under vår enastående, härliga färd genom Amerika röna de mest rörande bevis på våra landsmäns vänlighet, och det var icke endast med tacksamhet utan också med en viss stolthet jag mottog de blågula banden, som vajade från de rosenbuketter, hvarmed svenskar därute så ofta hedrade och glädde mig.

När jag så delade med mig af min rika blomster-skörd i kupéerna till de andra delegerade, minnes jag särskildt att engelskorna brukade säga: "Vi få aldrig blommor, vi! Våra konsulter bry sig inte ens om att ta' emot oss. De äro för vana att vi resa omkring här. Det måtte allt vara bra roligt att vara svenska." Ja, glad var jag och tacksam, djupt tacksam särskildt då jag såg, hvilka aktade, framskjutna poster i samhället många af våra landsmän beklädde därute.

I *Seattle* t. ex. öppnades den stora mottagningen med ett hälsningstal af utställningens president, en svensk-amerikanare, hr *J. E. Chilberg*. Hans automobil, som afhämtade mig vid stationen och förde mig till det hotell, där vår svenske konsul beställt rum åt mig, stod sedan hela tiden i *Seattle* till min disposition och var den enda automobil, som fick passera inom utställningsområdet.

Vid den officiella lunchen i *Seattle* hade samlats en mängd af de svenskar, som, 30,000 till antal, bygga

I VÅRA DAGAR har, som bekant, den bildande konsten trätt i allt intimare beröring med det dagliga lifvet och dess kraf, en glädjande förreteelse, som sprider sitt skimmer af skönhet och glädje djupt ned i folklagren och hvardagsmödan. Mångfaldiga nyttighetsting i hemmets värld ha på så vis adlats af våra konstnärer, från möbelen, vid hvilken vi arbeta eller hvila ut, till kärlet, som bringar oss vår föda, och lampan, som upplyser vårt mörker. Ett verkligt konstnärligt och nobelt skrifttyg för forskarens eller diktarens arbetsbord har dock hittills saknats. Vår framstående modellör och konstetsare hr *Hjalmar Norrström*, *Storängen*, har behjärtat denna brist, och resultatet har *Idun* i dag nöjet framlägga i den afbildning vi här nedan meddela. Den intagande kompositionen med den fagra unga drömmerskan på sin bänk, hvars flygelpartier bilda bläckhornen, synes oss vara en synnerligen vacker lösning af den föreliggande uppgiften. Gjuten i grönpatinerad brons ter sig den ståtliga pjäsen, som i bredd mäter närmare 40 cm., lika förnäm som konstnärligt måttfull. En vackrare minnesgåfva för en skrifbordets eller kontorets man kan man icke gärna tänka sig!

Skrifttyg i brons af Hjalmar Norrström. Otto Meyers konstgjuteri.

och bo i den viktiga handelsstaden vid *Stilla hafvet*, för att önska mig välkommen. Ur arbetsklassen de flesta, hade de genom flit och sparsamhet samt enkla lefnadsvanor skapat sig en god ställning därborta. Jag måste därvid särskildt framhålla nykterheten i Amerika, ty detta var en af de sidor af lifvet i den nya världen, som gjorde starkast intryck på mig.

I *Toronto* t. ex. fanns det numera knappast mer än ett 90-tal krogar på öfver 300,000 invånare, och som staden äger "local option" (d. v. s. att i hvarje kommun ha medlemmarne själfva rätt bestämma om rusdrycksförbud skall införas eller ej) och kvinnorna därvid äfven äga rösträtt, så minskas krogarnas antal alltjämt. I *Seattle* började mr *Chilberg* sitt anförande med att omnämna, att *Alaska-Yukon-utställningen* säkerligen var den första stora utställning, vid hvilken utskänkning af alkoholhaltiga drycker var förbjuden. Och frekvensen af de utställningsbesökande hade ej blifvit mindre liflig för det! — tillade han.

Vi erforo ock, att nykterhetsprincipen är allmänt genomförd i sällskapslifvet i Kanada och i Förenta staterna då, under alla de officiella festmåltiderna, icke en enda gång vin förekom. Skålarna utbragtes och besvarades utan glaslet i hand.

Vid de stora middagarna och mötena måste till svar på de officiella talen en representant från hvarje land uppträda å sin nations vägnar. Jag slapp tyvärr icke heller undan och måste nu lära mig att öfvervinna min blyghet. Jag hade äfven glädjen att kunna få bedja de öfriga nationalförbundens delegerade vara välkomna till *Stockholm* sommaren 1911 — ett budskap som alltid mottogs med bifallsyttringar.

Vid talen för hvarje nation spelades dess nationalhymn. Och sent skall jag glömma det värmande intryck jag erfor, då vid *Stilla hafvets kust* i staden *Vancouver's* stora operasalong hela församlingen reste sig vid tonerna af vår svenska kungssång.

ELLEN VON PLATEN.

Spalten om böckerna.

IDUNS BOKLISTA upptar hädanefter titlarna på samtliga insända nyutkomna böcker. De arbeten, som dessutom önskas granskade af våra fackansmälare (för skönlitteratur friherrinnan *Marika Stjernstedt m. fl.*, för ungdomslitteratur seminarieadjunkten *Marie Louise Gagner*), böra tillställas redaktionen i tvenne exemplar.

NÄR JAG FÖRSÖKER minnas hvad man i min tidiga ungdom läste i de roman-älskande familjerna, är det *Marlitts* och *Heimburgs* böcker, som i första rummet dyka upp för mig. Om man får döma af den tablå 1884—1909, som inleder *Mathilda Mallings* senaste bok: *Karl Skyttes hustru* och som visar oss antalet två och tre upplagor på de flesta af hennes böcker från senare år, anar man att fru *Malling* måtte vara den, som i vår tid gör de ärade tyska märkena rangen stridig som favoritförfattare — och man konstaterar det med enbar tillfredsställelse, låt mig först som sist uttala detta.

Jag nämner fru *M.* i samband med *Marlitt* och *Heimburg*, emedan den fordom så förkättade *Stella Kleve* tydligen allt mer och mer sträfvar efter att göra familjekretsen till sin läsekrets. Hon håller sig i godt sällskap bland sina hjältar och hjältinnor, och den goda tonen sviker ej. Hon går ej för djupt i undersökningen, hon tittar ej genom nyckelhålet in genom de stängda dörarna — fi donc! Man kan läsa henne utan att befara hjärtklappning eller för stark hetta åt kinderna.

Men när vi alltså härmed markera den uppfattningen, att fru *Mallings* böcker i allmänhet — liksom den senaste i synnerhet — äro förträffligt afpassade för de vuxna döttrar, hvilka man endast önskar ge en diskret inblick i en

Brännskador.

Såsom smärtstillande och fördelande är *Salubrin* ett lika förträffligt medel å brännskador, som å andra skador, om *Salubrinet* användes enligt bruksanvisning och af lämplig utspädning. Partilager hos *Geijer & Co*, *Stockholm*.

IDUNS MODELLKATALOG

Ombärlig för alla sömmerskor och för alla hem. Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Kolorerat omslag. Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

väluppfostrad världs intimare förhållanden, så återstår att samtidigt presentera det uppriktigaste erkännande af författarinnans goda egenskaper i öfrigt. En klar och angenäm stil, en alldeles bestämd smak, som utesluter hvarje tendensfärgning, en stor förmåga att länka personernas öden osökt och underhållande. Psykologien är yttlig, men aldrig osannolik, scenerierna ofta liffulla. Fru Mallings firar med *Karl Skyttes hustru* sitt 25-års jubileum som författarinna och hon kan gratuleras af en publik, som utan att vara den mest kräsna, dock har anspråk på att äfven den rena förströelseläsningen skall vara hvad man kallar litteratur.

Om *Långdansen* af *Gustava Svanström* blir första reflexionen, nästan genant lättvindigt: en bok som aldrig kommit till, om ej Gösta Berlings saga varit! Det är den hyperromantiska herrgårdsromanen med kapitelrubriker som: Det onda hjärtat, När rättorna brände upp Vallsta, Gyllene strängar o. s. v. och dessa starkt stiliserade personligheter, som aldrig bli främmande för en äktsvensk fantasi. Men — man gör *Gustava Svanström* orätt, om man stannar vid detta. Äfven utan *Selma Lagerlöf* hade hon helt visst blifvit författarinna. Det är ett vackert och mjukt gemyt i den lilla boken, som är hennes eget, det är också en säker logik, som binder händelsernas gång — och det är framför allt en stundom betydlig förmåga af suggererande stämning. Att det är en enslig människa, som skrifvit denna roman, slår en lätt. Af lifvet har hon ej lärt mycket, af älskog knappast mer än drömmen — men kanske ej heller af böckerna så värst. Det är ur sitt eget hjärta hon talar först och främst, och en sådan bok måste, med sina brister, alltid röra något inom oss och bli oss sympatisk.

Lysande elände af *Pharao* är en skildring af militärlifvet på 80-talet. Kulturbilder kallar författaren den själf. Det är en flärdöst och ledigt skrifven historia om en grupp unga officerares väg från volontärstadiet med alla dess illusioner och förhoppningar, genom det indelta militärväsendets tröga och förslöande grader och fram till fullkomlig besvikenhet. Färgläggningen förefaller ej onödigt mörk. Man märker, att det gäller 80-talet, perioden omedelbart före de stora omdaningarna inom armén — i yttre måtto, och som man vill hoppas, äfven i inre. I och för sig är ju ej boken särskildt roande; men som minnesmärke öfver en gången och snart alldeles förgången period, kan den förtjäna uppmärksammas, och gifvetvis har den ju sin publik bland alla, som själfva voro med, när dess löjtnanter och kaptener marscherade fram på sina regementsmöten!

Boken är utkommen hos Åhlén och Åkerlund, ett flitigt förlag, hvars specialitet synes vara 1-kronas böcker, icke såsom vanligen är falllet omtryckta upplagor af kända författares äldre arbeten, utan original, ofta debuter. Tyvärr måste sägas, att dessa debuter sällan äro af stort intresse för den, som får nöjet läsa allt som kommer ut. Men om förlagets ambition inskränker sig till att lancera billiga och lättlästa böcker i största möjliga utsträckning, måste den elogen dock ges, att en möjlighet öppnats för en del unga pennor, som kanske eljes ännu länge fått arbeta i obemärkthet.

Bland dessa 1-kronesdebutanter ha vi i dag *Sigge Strömberg* med *Prärielif*, flyktiga, ibland rätt lustiga historier, *Sigurd Hollender: Billog*, roman ur verkligheten, samt *Petrus Norberg: En ung vagabond*, till hvilken sista den egendomligheten knyter sig, att författaren är — eller var, ty han dog kort efter det boken färdigskrifvits — en ung, helt och hållet själfbildad jordbruksarbetare. Som läsning för folket af en bland folkets egna kan också denna

bok allra lämpligast rekommenderas. Den är enkel och ganska lefvande i sin skildring.

Af lyrik ha vi *Hjalmar Wallander: Spånor* med en del vackra och lättformade vers af tämligen olika slag och kynne, *Ejnar Smith: Kust*, som har mindre brio, men ett visst inåtvändt, emellanåt verkligt verksamt poetiskt lynne, samt slutligen *Meleager*, ett drama i tre akter af *Bernhard Risberg*. Rätt betänkt, är icke lyrik här ordet, ty däraf har *Meleager* föga. Det är en ganska torr och tråkig liten vershistoria, där formen alltför otillräckligt uppbär det i och för sig icke särskildt fängslande ämnet.

MARIKA STJERNSTEDT.

*

Torsten & Werner Söderhjelm: Italiens renässans, Litteratur- och kulturstudier, har nu utkommit i sin andra upplaga från C. E. Fritzes Bokförlags Aktiebolag. Den första upplagan, som utgafs af Helios i Hälsingfors, slutsåldes inom några veckor. En boks snabba spridning utgör ju ej alltid ett bevis för dess värde, men i förevarande fall har den bokköpande publikens intresse riktat sig åt rätt håll. Dessa studier af de båda framstående finska skriftställarna utgöra nämligen, inom den uppdragna ramen, en glänsande skildring af den italienska renässansens kultur, dess lif och dess stora, nydanande människor.

Här möta vi renässansens begynnare Petrarca och Boccaccio, tecknade med en stilens konst, som har lärdomens djup utan dess tyngd och på samma gång besitter något af den skönlitterära prosans målände behag. Ett kapitel skildrar humoristen Poggio Bracciolini, ett annat ställer oss öga mot öga med de båda för sin bildning och skönhet prisade romerska hetärerna Imperia och Tullia d'Aragona, och som avslutning står en lika poetisk som färgskimrande framställning af Villa d'Este vid Tivoli.

Arbetet, som föreligger i en gedigen och smakfull typografisk utstyrelse, rekommenderas på det varmaste åt hvarje bildningssökande läsare.

E. H—N.

*

”Slumrande miljoner.”

En reformering af vår matsedel.

M. Hindhede. Ekonomisk kokbok. (Tillägnad den sparsamma husmodern.) Bearbetad översättning från ett exemplar af den danska originalupplagens 15:de tusen af *Sigrid Wahlgren*. Med 273 hälsosamma och billiga matrecept, samt matsedlar för hvar dag i tio veckor. Stockholm, P. A. Norstedt & Söners förlag. Pris inb. 3: 50 kr.

Tidigare utkom af samma förf. och på samma förlag: *Min reform. Lef sundt, lef kraftigt, lef billigt!* Pris häft 2: 75 kr. inb. 3: 50 kr.

OM DET ÄR SANT, att Gud vill hvad kvinnan vill, så måste man hoppas, att den svenska kvinnan snart skall vilja, hvad dr Hindhede vill.

Ty hvad skall man säga om en omvärdering af alla värden, som utmynnar i det djärfva och förtröstansfulla påståendet, att det i våra dagar blir allt *billigare* att lefva?

Det är nästan riskabelt att lofva så mycket som dr Hindhede lofvar. Det är fara värdt, att de klenrognna slå ifrån sig och bedja om forskoning från flera universalmedel och metoder än dem, som redan basuna ut sina salighetslöften på alla kanter.

Hvem är dr Hindhede? Jaså, en dansk! Som påstår att man kan lefva för 16 öre om dagen? Som dör af vällefmad, om han äter mer än $\frac{1}{7}$ kyckling? En sån där vegetarian igen? Nej, jag tackar. Vi känna till de danska sy-

stemmen. Vi veta, att om vi blott använda 15 minuter om dagen så som J. P. Müller vill, så har därmed vår lycka och vårt välbefinnande nått sin kulmen. Vi veta att om vi blott tugga som dr Bramsen vill, så kunna stenarna lifnära oss och alkoholen icke berusa oss.

Skola vi nu dessutom sättas på vatten och bröd?...

Låt bara författaren göra ett litet inpass. “Folk skall inte tro, att de ha uppfyllt alla plikter mot sin kropp, blott de äta efter Hindhede”. Jag är icke en system-man... När jag med förkärlek behandlar näringsfrågan, är det blott emedan detta nu en gång är min specialitet. Man kan icke vara specialist på alla områden utan att samtidigt vara en fuskare... De erfarna husmödrar, som ha satt sig in i mina idéer, skola genom att tänka, välja och förkasta...“

Tänka, välja och förkasta. Det är så uppriskande att höra författaren tala. Det är så mycket sundt förnuft i hvad han säger: “Jag vill icke ha blindt troende anhängare, jag vill ha förstående lärjungar, som inte följa mig, därför att jag säger så eller så, utan därför att de inse, att jag har rätt... Min hustru säger (det är alltså inga opröfvade kammarspekulationer!), att hon nu icke använder mera hushållspengar, då vi äro 8 personer, än hon använde, då vi för 18 år sedan började med att vara 3.”

Allt detta är nu godt och väl, men hur kan en förnuftig människa i våra dagar, när allting stiger, påstå att det blir billigare att lefva?

Ack, Leonora, om ni till en början visste, hur urgammal klagan öfver de dyra tiderna är! Tro icke att ni undslipper ens om ni räddar er tillbaka till medeltiden.

Och om ni dessutom visste med hvilken blind och tragisk envishet de hvita människorna, alltså de mest “vetenskapligt” dömande, öfverbjuda hvarandra på de lifsförnödenheter, som de i själfva verket ha minst behof af, allt under det de sakna förmåga att se skogen för bara träd.

Det vetenskapliga underlaget för så godt som all näringsteori hittills — omsatt i kokböcker och synnerligen matematiskt i “ransonerna” till soldater, sjuka, fattighjon, fångar o. s. v. — har varit den lika berömda som ohållbara Voitska normen. På grundvalen af och med utvidgningar och tillämpningar af nyaste undersökningar, särskildt af amerikanska läkare och fysiologer, kritiserar nu dr Hindhede de Voitska teorierna. Det förefaller anmälares lekmanna-förstånd fullkomligt omöjligt, att några väsentliga invändningar skulle kunna göras mot dr H:s födoämnesteori — utförligare och med de strängare bevisen i “Min reform”, populärt och öfvertygande i inledningen till “*Ekonomisk kokbok*” — som ställer alla de gamla teorierna fullständigt på hufvudet. Och därigenom att förf. på detta sätt bevisat, att vi böra lägga minsta vikten vid den dyra föda, af hvilken vi hittills fordrat stora kvantiteter för att inte anse oss svälta, och att vi i stor skala bereda en hedersplats på vår matsedel åt de andra födoämnesgrupper, som äro lätta och billiga att producera, och på hvilka tillgången är god — därigenom bevisar han också det vid första ögonkastet otroliga påståendet, att det just i dyra tider blir billigare att lefva, om man bara vill lefva förnuftigt. “Det är inte det för lifvet nödvändiga, utan det icke nödvändiga, som är dyrt!”

Förf. är icke gräs-människa. “Grönsaker är en lyx!” säger han. “De kunna med fördel brukas i små mängder till maten.”

Hvad han vill, sammanfattas i dessa tre punkter:

Hvarje husmoder **Barngarderoben** Hvarje sömmerska likaså.
bör prenumerera på

Pris för helt år 3 kr.; halft år kr. 1,60
Lösenummer 30 öre.

12 häften årligen.

Lytets börda.

Berättelse af Hjalmar Höglund.

Belönad med hedersnämmande vid Iduns romanpristäffing 1908.

(Forts. fr. nr 44.)

1) Lära den man, som har 10,000 kr. i inkomst, att han kan lefva långt *hälsosammare*, än han nu gör.

2) Lära den man, som har 3,000 kr. i inkomst, att han kan lefva långt *billigare* än han nu gör.

3) Lära den man, som blott har 500 à 1,000 kr. i inkomst, att han *icke behöfver svälta*, äfven om han blott har råd att använda 20 à 25 öre om dagen till mat.

Det skulle vara en välgärning för vårt land, om denna förståndiga kokbok finge den spridning den förtjänar. Redan ett mycket allmänt tillämpande af dess lärdomar skulle betyda en nationalbesparing af många miljoner kronor om året.

Dr Hindhedes arbete i näringsfrågan har väckt ett så stort intresse i Danmark, att riksdagen i år på finansutskottets enhälliga tillstyrkan ställt ett anslag till hans förfogande för att han utan afbrott af en daglig praktik skulle odeladt kunna få ägna sig åt sina undersökningar. Och från nästa år lär ett Institut för näringsundersökningar under hans ledning komma att upprättas.

Svenska husmoder, här är ett af de tillfällen, då du redan har full rösträtt. Låt se att du begagnar den!

PETER NORDEN.

Iduns boklista.

C. E. Fritzes förlag:

Italiensk Renässans, litteratur- och kulturstudier af *Torsten Söderhjelm* och *Werner Söderhjelm*. Andra upplagan.

Albert Bonniers förlag:

Transhimalaya, upptäckter och äfventyr i Tibet af *Sven Hedin*. Utkommer i cirka 45 häften à 50 öre. — Den offentliga barnbespisningens samhälliga betydelse af dr *Ivan Bratt*. — Flygande människor, populär öfersikt af luftseglingens utveckling under dess genombrottsår af *Erik Pallin*. — Bäckhästen, skänkt sagospel i 4 upptåg af *Anders Österling*. — Ett hjärtas rop; roman. — Baronerna på Sjöberga af *Ulrik Uhland*.

P. A. Norstedt & Söners förlag:

Antarktis hjärta, af *E. H. Shackleton*. Utgifves i ca 30 häften à 1 kr. — Min reform. Lef sundt! Lef kraftigt! Lef billigt! Af dr *M. Hindhede*. — Ekonomisk kokbok, af *M. Hindhede*.

L. Norblads bokhandel:

Predikningar af *J. Källander*. I.

A. B. Ljus:

Magerlandet—Fagerlandet, af *Elf Norrbo*. — Låt, dikter af *August Grönberg*. — Norrland; några bilder från det gamla Lappland af *K. B. Wiklund*. — Sagor om blommor och djur af *Carl Ewald*. —

Chelius & Co:s förlag:

Från Kung Göstas dagar; berättelser och sägner ur Svenska historien af *A. Tidner*. — Chelius 50-öres böcker 1 o. 2. Byhistorier och skämtsägner af *Eva Wigström (Ave)*. —

Hugo Gebers förlag:

Fulvia jämte andra noveller af *Ernst Lundquist*. — Dalbolåtar, dikter af *Viktor Nyrén*. — Minnen och anteckningar, en blick tillbaka på mitt lif af *Carl Fredrik Lundquist*. Andra delen: Operatiden. — Nervernas och själslifvets hygien i friskt och sjukt tillstånd af prof. dr *Aug. Fovel*. — Parasiter; af *Fredrik Persson*. — Under andelivets lag; af *Rudolf Eucken*. — Lek ej med elden jämte andra sällsamma berättelser af *Conan Doyle*. — Båtfärder och vildmarksridter; minnen från en forskningsfärd genom Patagonien o. Eldslandet af *Carl Skottsberg*. — Rutger Fredrik Hochschilds memoarer. Andra delen. —

Åhlén & Åkerlunds förlag:

En brygga öfver hafvet, skildringar om Amerika och Amerikas svenskar af *Peter Norden (P. G. Norberg)*. — Biltog, roman ur verkligheten af *Sigurd Hollender*. — Vildmarkslif, skogs- och jakthistorier af *Gustaf Schröder*. — En kronas böcker af svenska författare: Testamentet; berättelser af *Amanda Leffler*. — Stora barn; af *Nils Wilhelm Lundh*. — I gyllenrödt; dikter af *Daniel Fallström*. — Klubben "Mörksens gärningar"; svenska detektivhistorier af *Hugo Falk*. —

A. B. Kilbergs bokh:

Prinsessan Snöhvit, sagospel i 3 akter af *Nils Kroh*.

DET SMÖG SIG en vek och innerlig stämning öfver Erik, där han obemärkt stod i dörren, och aldrig förr hade han tyckt sig finna hemmet så tilltalande och kärt som i detta ögonblick, då han med medvetandet om dess hotade existens steg in öfver dess tröskel.

Han skulle ha velat gifva år af sitt lif, om han nu blott haft ett gladt budskap att förkunna.

Elsa ropade till af förvåning, när hon fick syn på honom, och skyndade genast emot honom. Men Erik märkte, att hon samtidigt skarpt fixerade honom.

"Är du redan tillbaka — och jag som inte väntade dig förrän om fjorton dagar!" utropade hon. "Gjorde då doktorn ingenting åt dina ögon?"

"Nej, han ville inte."

"Ville inte?" eftersade hon långsamt. "Och hvarför ville han inte?"

"Han torde inte af fruktan att riskera den lilla syn jag ännu har. Men längre fram kanske."

"Skulle då risken bli mindre längre fram — sade han kanske, att du skulle bli sämre?"

"Se så, var då inte så snabb med dina frågor, Elsa!" invände Erik med ett svagt försök till skämt, i det han förde henne till soffan och satte sig bredvid henne. Men nu var ju den afgörande stunden redan kommen, och det vore nog bättre att säga henne hela sanningen med ens, än att hålla på och halfjuga en längre tid.

"Ja, doktorn trodde verkligen, att jag skulle bli sämre," fortsatte han därför.

"Alldeles blind?"

"Just det. Och när jag blifvit det, så vore han villig att göra ett försök med en operation, och han höll det icke för otroligt, att den då skulle lyckas. Doktorn var helt enkelt en samvetsgrann hederskarl, som inte ville inlåta sig på ett experiment, så länge jag hade något att riskera däraf." Elsa sade ingenting. Hon grät icke och klagade icke heller, hon satt bara stel och stilla som en bildstod och stirrade rätt framför sig, som om hennes tankar plötsligt stannat af. Erik sade heller ingenting, utan väntade bara att ett utbrott skulle komma, men hon teg fortfarande och rörde sig icke, och så sutto de båda en lång stund.

"Men så säg då något, Elsa!" utbrast Erik till sist orolig och grep hennes hand. "Sitt inte så där frånvarande!"

Då brast hon äntligen i hejdlös gråt, grät så att han tydligt kunde se, hur hela hennes gestalt darrade.

"Blind, blind, blind!" stönade hon mellan snyftningarna. "Blind, blind, blind!"

Erik satt tyst. Detta kunde han ingenting göra åt, det måste få ha sin öfvergång, och han önskade bara, att det skulle gå öfver så fort som möjligt. Då reste sig Elsa och gick bort till korgvagnen och lade sig tröstlös framstupa öfver denna.

"Blind, blind, blind!" kom det åter stötvis öfver hennes läppar. "Att du vågade gifva dig, när du hade så dåliga ögon, och så — att bli far!" lät det vidare.

Erik kände, hur en ursinnig vrede blixlikt föll öfver honom. Han hade följt efter Elsa till barnvagnen och sträckt ut handen för att taga henne om lifvet och söka smeka henne

till lugn, men med samma hand, som han sträckt ut till smekning, skulle han nu ha velat slå henne till golvet och krossa hennes läppar, som förmått uttala en sådan infernalisk förebräelse, och krossa hennes ögon för att göra henne lika eländig som han själf. Å Gud hjälpe, en sådan förfärlig vrede! Och hans händer knötos och öppnades och knötos åter och öppnades på nytt, så vände han sig om och skyndade ut för att åtminstone bringa sitt ursinne utom räckhåll.

I timmar dref han omkring därute på vägarna. Nu hade det således kommit, det som han mer än allting annat fruktat för och som han till och med redan som ungarl anat skulle komma: hon hade förebrått honom hans blindhet, ja, till och med hans faderskap, Elsa, hans egen hustru, som han en gång rent af tvingat att taga hans svaga ögon med i giftermålstankarna! Han hade haft behof af att nu vid sin hemkomst mötas af en hjärtlig smekning och vänliga, förtröstansfulla ord till styrka och stöd, ett "var tröst, du Erik, det skall nog gå bra ändå!" eller något dylikt — å, hvad han längtat efter något sådant! Men i stället hade hon nu slungat till honom en så dödligt sårande förebräelse! Just precis hvad barnsvännen sagt, "att du torde," men sju gånger mera förolämpande och sargande, när det kom från henne, hans egen hustru! "Jag Elsa Bergvall tager dig Erik Axner till min äkta make att älska dig i nöd och lust!" — det var en grof lögn; det gällde bara lusten, medgången, men icke nöden! Dåre, den, som trodde kvinnan kunna vara högsinnad och stor, när hennes egna fördelar och bekvämligheter stodo på spel! Kvinnan var och förblef liten i alla tiders tider, så jämmerligt och ynkligt liten, att hon icke ens förmådde ana det själf!

Erik drog djupt efter andan och strök sig upprepade gånger öfver pannan för att återvinna sitt lugn. — Men detta hade han ju förutsett och beredt sig på, hur kunde det då egentligen göra honom så uppbragt, så häftigt till och med att han kände det som ett kroppsligt ondt? Ja — han stannade en stund efter-sinnande och försökte gå till botten med sig själf — ja, det kunde inte komma sig af något annat, än att han själf gjort sig samma förebräelse, själf tänkt samma tanke, men så lönligt och förborgadt inom sig, att den blifvit hans allra ömtåligaste punkt, som han icke tålde att någon annan vidrörde ens med sin andedräkt. Men skulle hans äktenskap hädan-efter blott bli ett upprepande af hvad som nu skett, då blefve ju hemmet ett helvete för honom, och han själf vore ett förbrukadt lif, som blott stode i vägen för andras välfärd...

Han gick ut på bron, som från landsvägen ledde öfver den strida forsen, och där stannade han en stund vid broräcket och såg ned på forsvågorna. Bropelaren midt under bron klöf som en snöplog forsen i tvenne delar, och där stod vattnet som ett oafbrutet vitt fradgande som framför en jätteångares staf. Så gick han öfver till brons motsatta sida. Där bakom bropelaren var det annorlunda. Där var vattnet svart som bläck och såg bottenlöst djupt ut, medan de hvita skumvägorna brusade förbi på ömse sidor. Och där på det mörka stället var det något, som drog vattnet nedåt, som dref det rundt i en oupphörlig kretsång, som blef snabbare och snabbare tills det hvirflade ned i ett trattformigt hål. Han tog ett papper ur fickan, kramade ihop det till en boll och kastade den dit ned och såg den hvirfla rundt ett ögonblick för att strax därpå sugas ned i djupet och försvinna. Det var något starkt, ohyggligt och hemlighetsfullt därnere, som sög allting till sig, allt dött och allt lefvande lif,

Uppgif lifvidd (under armarna), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till veder figur fullt tillförlitliga, moderna o. eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Blusliff 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna krävas beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af lifvidd insändes till

Mästare Samuelsgatan 43, Stockholm

Iduns Mönsterafd.

som kom inom kretsningens räckhåll. Han stod en lång stund och såg ned i det mörka, sugande hålet, som med så sällsam makt drog blickarna till sig, men så ryckte han sig hastigt lös och vände sig bort med ett konstladt skratt.

"Ånej, feg är jag inte!" sade han helt högt och fortsatte med stram hållning öfver bron.

Och Erik dref vidare landsvägen framåt utan mål och syfte, och plötsligt fann han sig stående framför en anslagstafla. "Gästgivarergård" stod det på taflan. Den taflan hade han sett mångfaldiga gånger förr och äfven många gånger varit inne i gården. Han och gästgivaren voro gamla bekanta från skoltiden, och det hände ibland att de besökte hvarandra, men aldrig förr hade Erik gått dit in i den afsikt, som nu helt hastigt rann honom i sinnet.

"Skål, bror gästgivare! Det här är en nog så stark grogg, men jag behöfver den så," sade han, när de två efter en stund sutto vid dryckesbordet. "Låt se, hur länge har du nu egentligen varit gift?" fortfor han efter den första djupa klunkten.

"Egentligen gift har jag varit alltsedan ett år eller så efter vigseln," svarade gästgivaren skrattande. "Du skall nämligen veta, att äktenskapet icke är ett helt tillskuret skynke, som man kastar öfver sig, när ungarlivet blir för trist, utan det består tvärtom af flera hoppydda delar eller perioder. Först ha vi smekäktenskapet, som börjar med vigseln och slutar om ett år eller något ditåt; så kommer arbetsäktenskapet, som är den egentliga och allvarligaste delen och som man knogar på med en lång tid; sist kommer hvilöäktenskapet, och det börjar väl vid silfverbröllopetiden eller däromkring, kan jag förstå. Det där smekäktenskapet är bara ett slags lustspel, som med naturnödvändighet förr eller senare måste taga slut och öfvergå till något mera bottenfast, och ett år är kanske en alltför rundligt tilltagen tid för den perioden. I arbetsäktenskapet är man inne på annat område. Där gäller det att spanna sig bredvid hvarandra i parsele för lasset och söka draga jämnt. Då känner man hvarandra så väl, att den fantiserande nyfikenheten förbytt i blaserad kunskap och man bedömer och behandlar hvarandra endast som mer eller mindre goda arbetskamrater. Och då händer det ofta, att man stiger i vägen för hvarandra och törnar ihop, ibland lindrigt och en annan gång hårdt, så det gör ondt af det, och när man hållit på så en tid och stött af hvarandra alla besvärliga kantigheter och ojämnheter, så blir man till sist så afslipad och anpassad efter hvarandra, att man utan svärmeri tycker sig vara danade för hvarandra, och höra oskiljaktigt samman, och man minns inte längre, att det någonsin varit annorlunda. Så kommer slutligen den sista delen, ålderns, lugnets och hvilans period, men så långt har jag icke hunnit ännu."

Erik tömde sitt glas och tänkte, att han nu också kommit in i arbetsäktenskapet, men det värsta var, att han samtidigt förlorat sin arbetsförmåga.

"Men tror du inte," sade han högt, "att de där kantigheterna, som man stöter af hvarandra, kunna växa igen och bli värre än förut?"

"I så fall finns det inte heller vilja till samförstånd och samarbete, och då är det så godt att man spanner ifrån igen och skils åt. Men," fortfor gästgivaren med ett illmarigt ögonkast på Erik, "mycket tål man, förr'n man förgås, och du må inte tro, att allt är förlorat med den första stöten; det blir tvärtom ofta bättre efteråt. Skål, bror!"

"Men hvad tänker du egentligen om kvinnan?" frågade Erik vidare. "Undermålig, eller hur?"

"Det beror på från hvilken ståndpunkt man betraktar henne. Den som ställer stora

förhoppningar och fordringar på kvinnan, som männen merendels göra, den får finna sig i att ofta bli besviken; men den som från början betraktar och behandlar kvinnan som ett svagt käril af annan — hm, ja oss emellan sagdt — litet mindre fast materia, den kan ibland bli öfverraskad med riktigt vackra saker af henne."

"Ja, du tycks ha vunnit visdom och erfarenhet på detta området, du gästgivare. Skål på dig!"

Och Erik skålade gärna den aftonen och ofta. Han tyckte, att han behöfde något att skölja ned bitterheten med, något riktigt rifvanöge och starkt, om det skulle kunna taga med sig all grämseln, och för hvar gång han skålade, kände han att det lättade sinnet. När han så omsider sent på kvällen återvände hem, fann han lifvet ljusare och dragligare än kanske någonsin tillförne. "Klagan och gråt för en kvinnas skull" — så'nt pjask! Måla — nej, det kunde han inte numera, absolut inte, men han hade fått en idé, som var pengar värd — ett godt resultat för resten af gästgivarergårdens utmärkta konjak — han skulle utbyta penseln mot pennan, ja, det skulle han, och han skulle visa både Elsa och andra, att ännu dugde han till åtskilligt och att han ännu hade rättighet att lefva! — Och han gick med rak hållning, så rak till och med, att den blef stel, och det var med en viss kläm och bestämmdhet han för hvar steg satte ned foten i landsvägsdammet. I den stunden var Erik en karl, som visste sitt eget värde.

(Forts.)

"Kvinnliga stadsfullmäktige".

PÅ GRUND af ett förbiseende insmög sig i professorskan A. M. Holmgrens rösträttsartikel i föregående nummer en oriktighet, som författarinnan härmed rättar:

Jag mottog ett kort meddelande om att fru Odenrantz "valts till stadsfullmäktig i Borås". I glädjen öfver en en så övntad händelse, glömde jag att lagen om kvinnors rätt att väljas till denna befattning ej träder i kraft förr än 1910 och inryckte meddelandet i min artikel "Den 150:de" i Idun 31 okt.

För sent öppnades mina ögon och mitt minne vid upplysningen om, att valet var — fingeradt!

Hur kunde jag också tro annat?

Med tusen ursäkter Er

ANN MARGRET HOLMGREN
f. Tersmeden.

Till kamp mot svälten!

Trpt. fr. föreg. nr kr. 3834: 20

Lista 142 (Anna Ohlin, Visingsö, 2: — Eugenia Johansson, Visingsö, 1: — Eva Bergvall, Visingsö, 1: — Elin Möller, Visingsö, 2: — H. B. Sn. B., Visingsö, 5: — Ernst Sirén, Visingsö, 3: — Betty Sirén, Visingsö, 2: — Joh. Aronsson, Visingsö, 1: — Maria Visborg, Visingsö, 1: — B-n, Visingsö, 1: — —, Visingsö, 1: — Agnes Sandersson, Visingsö, 1: — Amelie Larsson, Visingsö, 1: — Anders Aldén, Visingsö, 3: — Helena Sofia Mörseen, Visingsö, 2: — H. L. S. W., Visingsö, 2: — E. A., Visingsö, 1: —) = 30: — Lista 110 (Sven Nilsson, Flyinge, — 50. J. Lundgren, Flyinge, — 50. Ellna Steen, Flyinge, 1: — Anna Persson, Flyinge, 1: — Per Andersson, Flyinge, — 50. Anders Olsson, Flyinge, — 50. Anna Wein, Flyinge, 1: — Anna Tullberg, Flyinge, 1: — Nils Larsson, S. Sandby, — 50. K. Nilsson, Flyinge, 1: — And. Nilsson, Silfåkra, 2: — Anna Andersson, Flyinge, 1: — N. Jeppsson, Fågelsång, — 50. Elin Jönsson, Flyinge, 2: — Emma Malmström, Flyinge, — 25. Ingrid Lundgren, Flyinge, — 50. Elna Norén, Flyinge, — 50. Maria Norén, Flyinge, 1: — Thulin, Flyinge, 1: — Aug. Johansson, Flyinge, 1: — Bengta Nilsson, Flyinge, — 50. Anders Ericsson, Flyinge, — 25. Karl Follin, Flyinge, — 50. Jöns Olsson, Flyinge, 1: — C. Friberg, Flyinge, — 50. Gustaf Johnsson, Flyinge, — 50. Karl Johnsson, Flyinge, 2: — Eric Henning, Flyinge, 1: — Elvira Tornberg, Flyinge, — 50. Amanda Davidsson, Flyinge, — 50. Axel Lundin, Flyinge, — 25. J. Nord, Flyinge, — 50. Hanna Hansson, Flyinge, 1: — B. Nordgren, Flyinge, — 50. K. M. Knutson, Flyinge, — 50. Maria Tyckesson, Flyinge, — 50. N. Tornberg, Flyinge, 1: — N. L. Ekberg, Flyinge,

1: — Dagny & Hildur Velin, Flyinge, — 50. Alkvist Flyinge, — 50. Landén, Flyinge, — 50. Elov Rosqvist, Flyinge, 1: — Anna Andersson, Getinge, 1: — Veberg & Bergqvist, Flyinge, 2: — Fru Anderberg, Flyinge, — 50. Sv. Andersson, Flyinge, — 50. B. Alm, Flyinge, 1: — Johan Jönsson, Flyinge, 1: — Aug. Lundberg, Flyinge, — 50. Ragnhild Nyström, Flyinge, — 50. Anders Nilsson, Flyinge, — 25.) = 40: — Olof Andren, Öra Stom, 3: — A. T., Skara, 3: — "Okänd", Tyskland, 5: — W., Söderfors, 5: — L. Bondesson, Svalöf, 5: — Hilda Eliasson, Mariestad, 5: — Mia Larsson, Sthlm, 50: — A. R., Sthlm, 10: — Lista 119 (Lydia Torstenson, Tegnér, 4 Sthlm, — 75. Karin Aspman, Tegnér, 4 Sthlm, — 75.) = 1: 50. Lillan Halling, Västerås, 2: — I. S. B. 5: — "Barnavän", Vänersborg, 5: — A. L., Berga Finnmosen, 5: — Linda Ohlsén, Östersund, 15: — A. K., Göteborg, 10: — Kyrkoherde A. Rydén, Ramsele, 10: — "En ringa penning äfven", Hbg, 24: — Lista 7 (A. P., Sthlm, 1: — A. H. gm., Sthlm, 1: — M. T. W.I. K. T., Sthlm, 1: 50. Ekg. ga., Sthlm, — 75. Th. Rn., Sthlm, — 50. Ea. Sthlm, — 25. Bmr, Sthlm, — 50. K. A., Sthlm, — 50. S. W., Sthlm, — 50. P. K., Sthlm, — 50. K. L., Sthlm, — 50. Bg., Sthlm, — 50. Lbg, Sthlm, — 50. P., Sthlm, 1: — Ld., Sthlm, — 50. Sx., Sthlm, — 50. Lg., Sthlm, — 50. Hu., Sthlm, — 50. D. h., Sthlm, — 50. mg., Sthlm, 1: — Sv., Sthlm, — 50. Ln., Sthlm, 1: — W. L., Sthlm, — 50. Lju., Sthlm, — 50. E., Sthlm, — 50. W. An., Sthlm, 1: — H. d., Sthlm, — 50. L g., Sthlm, — 50. U., Sthlm, — 50. Gve, Sthlm, — 50. E., Sthlm, — 50. N:n, Sthlm, — 50. D:s, Sthlm, 1: — G. v. b., Sthlm, 1: — D. l., Sthlm, 1: — V. F., Sthlm, — 50. V. S., Sthlm, — 50. Ö., Sthlm, — 50. T., Sthlm, 1: — W., Sthlm, — 50. B., Sthlm, 1: — k., Sthlm, — 50. Ke., Sthlm, 1: — Na., Sthlm, 1: — Ad., Sthlm, — 50. E., Sthlm, — 25.) = 30: 25. A. N-r, Sthlm, 25: — Insamladt vid en fest i Herrljunga, 80: 29. Seminarier i Falun, 12: — Från några barn i Ljusdal, 6: 50. P. F., Sollebrunn, 5: — X. Y. Z., Oxelösund, 6: — Lärarinnor Östra skol., Uddevalla 6: — Lista 19, (G. Sederholm, Ålberga, 15: — E. Sederholm, Ålberga, 10: — E. Borgström, 2: — M. Löfvenius, Ålberga, 4: — A. Tunwall, Ålberga, 2: — C. M. Tunwall Ålberga, 2: — K. Vinge, Ålberga, 1: — E. Isacksson, Ålberga, 1: — A. Hedén, Ålberga, 1: — Emanuel Grawe, Ålberga, 1: — Hanna Elgström, Ålberga, 1: — N. o. B. J., Ålberga, 5: — E. Johansson, Ålberga, 1: — E. E. A., Ålberga 1: — Thorgny Källander, Ålberga, 2: — B. Ekestubbe, Ålberga, 1: — C. H. Ekestubbe, Ålberga, 1: — H. Ericsson, Ålberga, 1: — K. Malmqvist, Ålberga, 1: — H. B., Ålberga, 2: — G. Brewitz, Ålberga, 1: — S. Andersson, Ålberga, 2: — Ulla Elgström, Ålberga, 1: — G. G. Elgström, Ålberga, 1: — G. Elgström, Ålberga, 1: — Mimmi Anderson, Ålberga, 1: 50. E. Andreasson, Ålberga, — 50. Svante Gustafsson, Ålberga, 1: — Annie Johansson, Ålberga, 1: — Sofia Jansson, Ålberga, 1: 50. C. J., Ålberga, 1: — A. F. Törnblom, Ålberga, 1: — Emil Boberg, Hvilan, Ålberga, 2: — Emma Jansson, Hvilan, Ålberga, 1: — Kerstin Olsson, Hvilan, Ålberga, 1: 50. Ester Hagberg, Hvilan, Ålberga, 1: — M. Lundberg, Hvilan, Ålberga, 1: —) = 75: — A. P-g, Linde, 10: — Fru Emma Sander, Karesuando, 5: — Augusta o. Hildegard Johanson, Sofielund, 10: — Lär., Katrineholm, 13: 50. Ester Jansson, Hökedalen, 5: — Från lärarinnor o. barn, Gäfle, 13: — Fru Strokirk, Braheg. 60, Sthlm, 4: — Lista 155, (J. Bätelson, Visby, 1: — L. Hydén, Visby, 1: — T. Lindbom, Visby, 1: — H. Enström, Visby, 1: — J. P-n., Visby, — 50. J. Warnqvist, Visby, — 50. E. Nygren, Visby, 1: — Ewald Fogelberg, Visby, 1: — Maja Andersson, Visby, — 50. C. A. Hägg, Visby, 1: — K. H., Visby, — 50. N. Alfvergren, Visby, — 50. S. Luthander, Visby, — 50. S. W-d, Visby, — 50. J. N., Visby, — 50. A. Hägg, Visby, 1: — H. Vestberg, Visby, 1: — L. H., Visby, — 50. F. H., Visby, — 50. J. H., Visby, — 50.) = 14: 50. Lista 111 (Anna Lindfors, Gölland, 5: — Rebecka Östman, Gölland, 2: — Ida Larsson, Gölland, 4: — Anna Wedin, Gölland, 3: — J. Olsson, Gölland, 5: — Hilma Nilsson, Gölland, 4: — Anna Nilsson, Gölland, 1: — Amanda Pettersson, Gölland, 1: — Albin Hedin, Gölland, 1: — K. Lavegren, Gölland, 1: — Johan Karlström, Gölland, — 25. H. Högberg, Gölland, — 25. A. Hägg, Gölland, 2: — H. Pettersson, Gölland, — 50. Carl Fohlin, Gölland, 2: — Hilmer Fohlin, Gölland, — 50. Hilma Fohlin, Gölland, 1: — Fina Larsson, Gölland, 1: — Elisabeth Åberg, Gölland, — 50. Vendela Pettersson, Gölland, 1: — C. J. Lysholm, Tole, 1: — L. P. Nyberg, Tole, 1: — Katarina Eklund, Tole, 1: — Nils Eklund, Tole, 2: — Desideria Fohlin, Tollberg, 2: — Maria Pettersson, Tole, 1: — Emma Fohlin, Tole, 1: —) = 45: — J. S., Djurholm, 5: — T. B., Gäfle, 4: — Lista 40 (Signe Nilsson, Damskrädderiet i Kalmar, 1: 50. Tekla Johansson 1: — Edith Svensson 1: — Thora Johansson 1: — Signe Olsson 1: — Anna Samuelsson 1: — G. Nilsson — 50. "Trion" 1: 50. K. G. 1: — Ruth H. — 50. "Batta" & Ego 1: 10. S. J. — 50. S. B. — 50.) = 12: 10. Summa Kr. 4,454: 34.

